EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 10.12.2021
COM(2021) 786 final

# ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

## o vymáhání a účinnosti rostlinolékařských opatření vztahujících se na dovoz na území Unie

# Obsah

**1 ÚVOD** ..... 3
**2 DOVOZNÍ POSTUPY** ..... 5
**3 ROSTLINOLÉKAŘSKÁ OSVĚDČENÍ** ..... 6
**4 ZÁKAZY** ..... 7
**5 ÚŘEDNÍ KONTROLY** ..... 9
**6 ZÁVĚRY** ..... 11

**SEZNAM ZKRATEK**

BTSF: Zlepšení školení pro zvýšení bezpečnosti potravin

GŘ SANTE: Generální ředitelství pro zdraví a bezpečnost potravin

EFSA: Evropský úřad pro bezpečnost potravin

EU: Evropská unie

EUROPHYT: Evropský systém pro ohlašování záchytů týkajících se zdraví rostlin

IPPC: Mezinárodní úmluva o ochraně rostlin

RNŠO: regulované nekaranténní škodlivé organismy

TRACES-NT: obchodní řídicí a expertní systém

# 1 ÚVOD

Cílem dovozních opatření v oblasti zdraví rostlin je chránit Evropskou unii (EU) před zavlékáním škodlivých organismů. Legislativní rámec EU pro tato opatření vycházel do roku 2019 ze směrnice Rady 2000/29/ES[1]. Tato směrnice zavedla systém založený na posouzení rizik a vyhovující sanitárním a fytosanitárním opatřením Světové obchodní organizace (WTO), který je obecně otevřený dovozu s některými omezeními, jako je nutnost rostlinolékařského osvědčení, zvláštní požadavky na dovoz a některé zákazy. Zavedla také systém úředních kontrol zdraví rostlin organizovaný a prováděný členskými státy EU.

Na základě hodnotící zprávy o systému rostlinolékařské péče z roku 2010 byla zjištěna potřeba nahradit dřívější právní předpisy. Nařízení (EU) 2016/2031 (dále jen „nařízení“) bylo přijato v roce 2016 a vstoupilo v platnost dne 14. prosince 2019. Toto nařízení zachovalo přístup založený na posouzení rizik a soulad s dohodou WTO o uplatňování sanitárních a fytosanitárních opatření, ale s ohledem na zkušenosti byla zavedena opatření k posílení ochrany území Unie a zlepšení proaktivní připravenosti na řízení krizí.

Vzhledem k významným změnám dovozního režimu EU v oblasti zdraví rostlin zavedli spolunormotvůrci v článku 50 nařízení povinnost Komise předložit do 14. prosince 2021 Evropskému parlamentu a Radě zprávu s cílem posoudit vymáhání opatření souvisejících s dovozem na území EU a jejich účinnost, jejíž součástí bude analýza nákladů a přínosů, a případně také předložit legislativní návrh, který by řešil případné potřeby změn.

Rozsah působnosti této zprávy zahrnuje hlavní změny, které nařízení přináší, tj. hlavní změny v dovozních opatřeních a organizaci úředních kontrol těchto opatření.

Zpráva hodnotí i) dopad zahrnutí regulovaných nekaranténních škodlivých organismů (RNŠO), na které se dříve vztahovaly právní předpisy o rozmnožovacím materiálu rostlin a jeho uvádění na trh[2] (dále jen „právní předpisy o rozmnožovacím materiálu rostlin“), o dovozních opatřeních a kontrolních systémech, do nařízení; ii) vymáhání a účinnost opatření k řešení nově zjištěných rizik, pro něž lze předpokládat různá opatření od karantény po dovozu až po dočasný zákaz dovozu; iii) vymáhání a účinnost rozšíření povinnosti rostlinolékařského osvědčení pro rostliny a rostlinné produkty předkládané při dovozu na nové komodity (s nejméně 1 % kontrol na hranicích) a na rostliny dovážené se zavazadly cestujících; iv) stávající postupy pro udělování výjimek ze zákazů dovozu, jakož i ustanovení o dočasném zákazu dovozu určitých rostlin, rostlinných produktů a jiných předmětů označených za vysoce rizikové, jejichž dovoz je povolen poté, co Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA) provede posouzení rizika komodity na základě technické dokumentace předložené zúčastněnou zemí původu, po němž následuje právní akt EU s podmínkami dovozu dané komodity; v) změny zavedené s ohledem na podmínky dovozu materiálu pro úřední testování, vědecké a jiné související účely, jakož i změny zavedené pro používání karanténních stanic a izolačních zařízení; vi) dopad na vymáhání a účinnost dovozních kontrol v důsledku významných změn, které nařízení přineslo, včetně rostlinolékařských kontrol podle nařízení (EU) 2017/625[3] o úředních kontrolách, které nabylo účinnosti současně s nařízením.

*Metodika*

[1] Úř. věst. L 169, 10.7.2000, s. 1.
[2] https://ec.europa.eu/food/plants/plant-reproductive-material/legislation/specific-legislation_en
[3] Úř. věst. L 95, 7.4.2017, s. 1.

Komise v reakci na požadavky uvedené ve zprávě sestavila metodiku, která obsahovala hodnocení všech dostupných důkazů. Komise konzultovala pomocí dotazníků se zúčastněnými stranami[4] čtyři hlavní oblasti, které se na základě právních předpisů změnily: i) fytosanitární dovozní postupy, ii) používání rostlinolékařských osvědčení, iii) zákazy dovozu a iv) rostlinolékařská ustanovení nařízení o úředních kontrolách. Cílem dotazníků, které byly vypracovány po konzultaci se státními organizacemi ochrany rostlin a příslušnými sdruženími na úrovni EU, bylo získat zpětnou vazbu o politických aspektech vymáhání a provádění, jakož i o nákladech, přínosech a dopadech, aby bylo možné provést analýzu nákladů a přínosů. Výzvy k vyplnění dotazníků byly zaslány 27 státním organizacím ochrany rostlin členských států EU, příslušným certifikačním orgánům a celním orgánům, dvěma orgánům EU, 48 příslušným sdružením na úrovni EU a 178 státním organizacím ochrany rostlin třetích zemí. Sdružení na úrovni členských států, provozovatelé, laboratoře, výzkumné instituce a široká veřejnost měli k dotazníkům přístup na internetových stránkách GŘ SANTE. V druhém případě Komise a státní organizace ochrany rostlin EU pomáhaly s propagací dotazníků prostřednictvím sociálních médií a dalších kanálů. Celkem bylo získáno 386 odpovědí. Míra účasti se lišila mezi různými kategoriemi zúčastněných stran a různými dotazníky, přičemž u dotazníku o nařízení o úředních kontrolách byla nejnižší účast orgánů ochrany rostlin EU (patnáct z 27 evropských státních organizací ochrany rostlin) a celkově nízká účast sdružení na úrovni EU a členských států, státních organizací ochrany rostlin třetích zemí, provozovatelů a široké veřejnosti.

Kromě toho byly použity veřejně dostupné údaje, u nichž byla provedena statistická analýza, a to ze dvou zdrojů: i) údaje o záchytech rostlin a rostlinných produktů dovezených do EU nebo obchodovaných v rámci EU za období 2019–2020 byly získány ze systémů EUROPHYT a TRACES-NT a ii) údaje o obchodu byly analyzovány za období 2013–2020. Vzhledem k tomu, že komodity v nařízení neodpovídají jednotlivým obchodním nomenklaturám, bylo u skupin komodit, kterých se legislativní změna týká, srovnáno zachycování a obchodní dynamika.

Na podporu této zprávy vypracovala Komise čtyři technické zprávy[5] s informacemi o získané zpětné vazbě a rozsáhlou analýzu této zpětné vazby.

Při posuzování opatření týkajících se nařízení o úředních kontrolách byly rovněž zohledněny výsledky prvních pěti auditů dovozních kontrol v členských státech. Zprávy ze všech příslušných auditů jsou veřejně dostupné[6].

Analýzu Komise komplikují tři faktory: zaprvé, částečný příspěvek státních organizací ochrany rostlin a sdružení členských států EU a třetích zemí v určitých případech, což ovlivnilo míru reprezentativnosti odpovědí, a velmi omezený příspěvek široké veřejnosti a provozovatelů, který neumožňoval ověření zjištění; za druhé, velmi krátká doba mezi začátkem použitelnosti různých ustanovení a žádostí o zpětnou vazbu, která ovlivnila velikost

[4] Státní organizace ochrany rostlin členských států EU a třetích zemí, orgány odpovědné za směrnice o uvádění na trh (příslušné certifikační orgány), sdružení na úrovni EU a na úrovni členských států (sdružení EU a členských států), provozovatelé a široká veřejnost.

[5] https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126792
https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126791
https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126695
https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126790

[6] https://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/index.cfm

vzorku pro analýzu; a za třetí dopad pandemie COVID-19 na obchod a související činnosti navzdory existenci prováděcího nařízení (EU) 2020/466 [7] o dočasných opatřeních pro omezení rizik během určitých závažných narušení kontrolních systémů členských států v důsledku onemocnění COVID-19.

Vzhledem k výše uvedeným omezením nebylo v některých případech možné vyvodit závěry o vymáhání a účinnosti dovozních opatření. Posouzení nákladů a přínosů bylo provedeno v nejvyšším možném rozsahu z důvodu rozptýlené zpětné vazby na požadované kvantitativní údaje nebo na základě ekonomické literatury. Místo toho byla provedena hloubková kvalitativní analýza nákladů a přínosů. Z těchto důvodů se nakonec Komise rozhodla určit témata, která by měla být dále diskutována.

## 2 DOVOZNÍ POSTUPY

Po začlenění pravidel pro RNŠO do nařízení převzaly státní organizace ochrany rostlin odpovědnost za úřední kontroly RNŠO od příslušných certifikačních orgánů. Ačkoli provádění pravidel pro RNŠO při dovozu lze považovat za účinné z hlediska dosažení jejich cíle zajistit dodržování požadavků pro RNŠO, 25 % státních organizací ochrany rostlin, 41 % provozovatelů a pět ze šesti certifikačních orgánů je hodnotilo negativně z důvodu nedostatečné soudržnosti mezi rostlinolékařskými právními předpisy a právními předpisy o rozmnožovacím materiálu rostlin. Názory na to, zda by mělo být dodržování opatření týkajících se RNŠO zahrnuto také do oddílu „Dodatkové prohlášení“ rostlinolékařského osvědčení, což je ustanovení, na které se nevztahuje čl. 71 odst. 2 nařízení, se rozcházely.

Z odpovědí vyplývá, že jednoznačným přínosem nařízení je zvýšení účinnosti úředních kontrol. Téměř dvě třetiny státních organizací ochrany rostlin a příslušných certifikačních orgánů začaly od zavedení nařízení provádět souběžné kontroly RNŠO a karanténních škodlivých organismů, zatímco v minulosti jich tak činilo pouze 30 %. Zdá se, že dopad nařízení na finanční prostředky spojené s prováděním těchto kontrol je minimální, neboť většina příslušných orgánů uvedla, že náklady se nezvýšily. Tuto situaci potvrzují i soukromí provozovatelé.

Zdá se, že opatření v případě nedodržování požadavků souvisejících s RNŠO nejsou dostatečně srozumitelná. Více než polovina respondentů odmítá nevyhovující zásilky a informuje o tom příslušnou třetí zemi. Málokdo zvláštní zacházení konzultuje s provozovatelem. Někteří respondenti by uvítali vytvoření příslušných pokynů. Téměř 75 % respondentů by za účelem transparentnosti souhlasilo s oznamováním nedodržování požadavků souvisejících s RNŠO do systému TRACES-NT. Nařízení se však na takové oznamování nevztahuje.

Posouzení užitečnosti článku 49 pro opatření týkající se nově zjištěných rizik z hlediska možnosti zavlečení škodlivých organismů nebylo možné z důvodu nedostatečné zpětné vazby provést.

[7] Úř. věst. L 98, 31.3.2020, s. 98.

# 3 ROSTLINOLÉKAŘSKÁ OSVĚDČENÍ

Rozšíření povinnosti rostlinolékařských osvědčení na komodity uvedené v části B přílohy XI nařízení (EU) 2019/2072 (dále jen „nové komodity“) zavedené článkem 73 nařízení (dále jen „rozšíření kontrol rostlinolékařských osvědčení“) lze považovat za přínosné pro ochranu EU proti škodlivým organismům. Byly zaznamenány jednoznačné přínosy: zvýšení vysledovatelnosti, posílení ochrany proti škodlivým organismům a zvýšení odpovědnosti státních organizací ochrany rostlin třetích zemí. Přibližně 33 % státních organizací ochrany rostlin třetích zemí navíc uvedlo, že se zlepšila jejich schopnost odhalovat škodlivé organismy při předvývozních kontrolách.

Kromě toho provozovatelé většinou konstatovali, že rozšíření rostlinolékařských osvědčení nemělo vliv na rovné podmínky nebo že došlo k pozitivním změnám díky vyššímu povědomí, stejným pravidlům a zvýšenému počtu kontrol.

Na základě průzkumu se 22 % respondentů domnívalo, že se celková situace v oblasti systému rostlinolékařských osvědčení zlepšila, 35 % se překlánělo k tomu, že situace zůstala stejná, a 15 %, z nichž většina byli provozovatelé, uvedlo, že se situace zhoršila v důsledku nepřiměřenosti nové povinnosti k souvisejícím rizikům. Nebylo možné posoudit, zda byl přechod na nový požadavek bezproblémový, neboť 42 % respondentů jej považovalo za bezproblémový, ale 38 % jej naopak považovalo za problematický (rozdílné požadavky na komodity uvedené v části A a části B přílohy XI, které se provozovatelům obtížné vysvětlují, např. na stanovištích hraniční kontroly musí být předem oznámeny pouze komodity uvedené v části A; rozlišování mezi částmi A a B; identifikace osiva prodávaného na dálku). Státní organizace ochrany rostlin třetích zemí se domnívají, že je v současné době složitější identifikovat nové komodity, zejména zamýšlené použití, které stanovuje potřebu rostlinolékařských osvědčení. Kritéria pro rozlišení těchto komodit ale v minulosti, kdy pro ně nebyla rostlinolékařská osvědčení vyžadována, zůstávala stejná.

Rozšíření rostlinolékařských osvědčení lze považovat za přínosné rovněž pro celkové fungování obchodu. Soukromé zúčastněné strany zaznamenávají pokles podvodných praktik, zvýšení úrovně důvěry mezi účastníky dodavatelského řetězce, zlepšení schopnosti sledovat smlouvy a celkové snížení rizika.

Dále se ukazuje, že rozšíření rostlinolékařských osvědčení zvýšilo povědomí o otázkách zdraví rostlin mezi provozovateli, občany a příslušnými orgány.

Oproti tomu rozšíření rostlinolékařských osvědčení také zřejmě zvýšilo i administrativní zátěž a související náklady. Sdružení v celé EU hodnotila za stejně důležitou také zvýšenou pracovní zátěž. Tři členské státy přizpůsobily své informační systémy s omezenými náklady a jeden vylepšil svá zařízení pro provádění kontrol. Čtyři členské státy zvýšily úroveň odběru vzorků a testování za účelem odhalení potenciálních nově zjištěných rizik z hlediska možnosti zavlečení škodlivých organismů, avšak o méně než 5 %.

Rozšíření povinnosti rostlinolékařských osvědčení přineslo určité náklady i pro státní organizace ochrany rostlin třetích zemí, zejména proto, že se zvýšil počet zaměstnanců a modernizovaly se provozovny a laboratoře.

Přestože se zdá, že čas a náklady na provádění kontrol dodatečných komodit na vstupních místech do EU vzrostly (jak uvedla většina soukromého sektoru – 44 %), schopnost dlouhodobých investic nebo strategických rozhodnutí nebyla významně ovlivněna, protože jen 17 % respondentů se domnívá, že tato schopnost ovlivněna je.

Bylo zaznamenáno jen velmi málo odmítnutí zásilek, zejména osiva, ovoce a řezaných květin, z důvodu chybějícího nebo neúplného rostlinolékařského osvědčení pro nové komodity. Všechny zúčastněné strany v rámci EU, které byly konzultovány, prohlásily, že nezaznamenaly žádné významné změny v objemech dovozů do EU, produkce v EU ani v cenách nových komodit. Ačkoli byly odpovědi státních organizací ochrany rostlin třetích zemí omezené, mohly potvrdit, že nedošlo ke změnám v objemech vývozu do EU ani ke zvýšení nákladů pro vývozce. Odpovědi zúčastněných stran jsou v souladu se závěry uvedenými v dokumentu Soto et al. (2021), že změna právních předpisů měla obecně na obchod s rostlinami zanedbatelný vliv. Povinnost kontroly 1 % nových komodit při dovozu nebyla mnoha respondenty vnímána jako složitá, ale téměř stejný počet respondentů se setkal s problémy při rozlišování „nových“ a „starých“ regulovaných komodit a také s nedostatkem jednotných postupů ve všech členských státech.

Více než polovina respondentů považuje ustanovení čl. 71 odst. 2 nařízení, podle něhož má být v rostlinolékařských osvědčeních zahrnuto plné znění zvláštního požadavku, který je splněn, jestliže příslušný právní akt umožňuje různé možnosti, za poměrně jasné, zatímco 32 % je považuje za spíše nejasné. Státní organizace ochrany rostlin členských států EU i třetích zemí považují tento požadavek za srozumitelný, ale soukromé zúčastněné strany jsou přesvědčeny o opaku. Přestože vysvětlení, která Komise poskytla, podpořilo všech 27 členských států, provozovatelé a jejich zástupci ve svých odpovědích uvedli, že provádění tohoto požadavku není v celé EU jednotné a že je obtížné sledovat různé přístupy. Tak tomu však bylo pouze na začátku provádění dotčeného požadavku.

Rozšíření požadavku na rostlinolékařská osvědčení na rostliny přivážené cestujícími je rovněž považováno za přínosné, neboť podle více než 80 % zúčastněných stran vedlo ke zvýšení ochrany EU proti škodlivým organismům. Obdržených odpovědí od široké veřejnosti (17) bylo příliš málo na to, aby bylo možné je jakkoli vyhodnocovat.

## 4 ZÁKAZY

Dovoz některých komodit na území Unie je zakázán podle ustanovení článku 40 nařízení. Současný postup udělování výjimek ze zákazů dovozu, tj. povolování dovozu jinak zakázaných komodit, na základě informací předložených zúčastněnými zeměmi, funguje poměrně dobře. Je však možné požadovat další standardizaci tohoto postupu. Současný postup udělování výjimek ze zákazů dovozu považuje 47 % respondentů za uspokojivý a 30 % respondentů za neuspokojivý. Mezi sdruženími na úrovni EU a členských států přetrvává nespokojenost kvůli zdlouhavým procesům, nedostatečné transparentnosti, omezenému vědeckému základu a zvýšenému administrativnímu a finančnímu úsilí.

Ustanovení článku 42 nařízení o vysoce rizikových rostlinách, rostlinných produktech a jiných předmětech lze považovat za účinné z hlediska posílení ochrany EU před škodlivými organismy, což potvrdilo 61 % respondentů, kteří si rovněž myslí, že seznam vysoce

rizikových rostlin, rostlinných produktů a jiných předmětů uvedený v příloze nařízení (EU) 2018/2019[8] a postupy uvedené v nařízení (EU) 2018/2018[9] jsou srozumitelné. To potvrzuje také hodnocení dopadu seznamu vysoce rizikových rostlin, rostlinných produktů a jiných předmětů na pravděpodobnost vzniku ohnisek, přičemž pouze jedno sdružení uvedlo, že se zvýšila. Respondenti se také celkově shodli na tom, že je přísnost zákazu přiměřená. Opačný názor zastává sedm sdružení a čtyři státní organizace ochrany rostlin. Nakonec byla také vyjádřena výzva k větší transparentnosti postupu využitého k vypracování seznamu vysoce rizikových rostlin, rostlinných produktů a jiných předmětů.

Kromě zvýšené ochrany EU před škodlivými organismy a zvýšené připravenosti na potenciální nově zjištěná rizika z hlediska možnosti zavlečení škodlivých organismů, kterou uvedla většina respondentů (69 %) (poslední zmíněné riziko bylo přičítáno provedeným posouzením rizik komodit), bylo dalším přínosem zvýšení povědomí o potřebě chránit EU před škodlivými organismy, což uvedlo více než 50 % respondentů.

Nejvíce zmiňovaným negativním dopadem bylo zvýšení administrativní zátěže. Celkem 29 ze 77 zúčastněných stran se totiž domnívá, že administrativní zátěž se zvýšila v důsledku složitosti kontrol na hranicích, inspekcí a dohledových opatření. Díky dodatečným přiděleným zdrojům se zároveň zvýšila kapacita pro sledování komodit uvedených na seznamu vysoce rizikových rostlin, rostlinných produktů a jiných předmětů a pro identifikaci těch, které již byly ze seznamu vyřazeny.

Kromě cíleného školení o tématech spojených se zdravím rostlin, které organizovala Komise v rámci BTSF podnikly další zúčastněné strany, zejména státní organizace ochrany rostlin, další školicí činnosti s cílem usnadnit provádění zákazu dovozu vysoce rizikových rostlin, rostlinných produktů a jiných předmětů. GŘ SANTE, úřad EFSA a třináct z 21 státních organizací ochrany rostlin EU prohlásily, že výrazně zvýšily své činnosti v oblasti šíření informací. Zúčastněné strany ze soukromé sféry tyto snahy o šíření informací, zejména ze strany úřadu EFSA a státních organizací ochrany rostlin, hodnotily celkově kladně.

Zákaz dovozu vysoce rizikových rostlin, rostlinných produktů a jiných předmětů neměl významný dopad na domácí trh, pokud jde o domácí výrobu, ceny a prodej, ani na kapacitu provozovatelů je vyvážet nebo provádět dlouhodobé investice, ani na skutečný počet provozovatelů v odvětví. Provozovatelé a sdružení ze členských států a na úrovni EU se však domnívají, že obchod s vysoce rizikovými rostlinami, rostlinnými produkty a jinými předměty je složitější zejména kvůli potřebě dodavatelů nových rostlin. Přesto se jim podařilo nahradit druhy zakázaných vysoce rizikových rostlin, rostlinných produktů a jiných předmětů nahradit jinými. Výsledky analýzy obchodu uvedené v dokumentu Soto et al. (2021) potvrzují zpětnou vazbu získanou od zúčastněných stran.

Čtyři státní organizace ochrany rostlin třetích zemí, které konstatovaly, že předložily dokumentaci ke zrušení zákazu dovozu vysoce rizikových rostlin, rostlinných produktů a jiných předmětů ze své země, považují tento proces za složitý, protože vyžaduje příliš konkrétní informace a nejsou k dispozici žádné podrobné pokyny. Kontroly a kapacita na vydávání osvědčení pro vysoce rizikové rostliny, rostlinné produkty a jiné předměty vyřazené

[8] Úř. věst. L 323, 19.12.2018, s. 10.
[9] Úř. věst. L 323, 19.12.2018, s. 7.

ze seznamu byly sice považovány za složitější, to ale pomohl vyřešit větší počet školení. Údaje o kvantifikaci nákladů byly příliš omezené na to, aby bylo možné je jakkoli vyhodnotit.

Zdá se, že ustanovení článků 8 a 48 nařízení o materiálu určenému k úřednímu testování a pro vědecké a jiné související účely byla oproti minulosti zjednodušena, což potvrdila většina respondentů, ale jedenáct z 31 respondentů (přičemž tři ze čtyř laboratoří, které k těmto respondentům patří, jsou hlavními uživateli) je přesvědčeno o opaku. Zkušenosti s písemným oprávněním hodnotila většina respondentů (32 %) jako neuspokojivé, a to kvůli problémům se schválením tohoto oprávnění ze strany státní organizace ochrany rostlin třetích zemí, administrativní zátěži, nejasnosti ustanovení, nedostatečné harmonizaci mezi členskými státy a opakované žádosti o toto oprávnění pro stejného odesílatele.

Ustanovení článků 60–64 nařízení, která se týkající používání karanténních stanic a izolačních zařízení, lze považovat za uspokojivá, jak potvrdila převážná většina respondentů. Postup propouštění materiálu z karanténních podmínek se zdá být pro všechny respondenty srozumitelný a účinný.

## 5 ÚŘEDNÍ KONTROLY

Odvětví zdraví rostlin bylo zahrnuto do oblasti působnosti nařízení o úředních kontrolách a dovozní kontroly se nyní až na několik výjimek provádějí podle stejných postupů jako u jiných odvětví potravinového řetězce.

V souvislosti s omezeními uvedenými v úvodu je třeba zmínit, že dotazník týkající se nařízení o úředních kontrolách měl nižší míru zapojení.

Závěry o míře účinnosti a harmonizaci dovozních kontrol nelze vyvodit: 35 z 65 zúčastněných stran, které odpověděly, považuje provádění nového režimu dovozních kontrol za účinné a harmonizované, zatímco první zpětná vazba na základě prvních pěti z celkem 15–20 auditů Komise týkajících se provádění nařízení o úředních kontrolách poukázala na nedostatky, neboť členské státy nezajistily splnění minimálních požadavků na stanoviště hraniční kontroly a kontrolní místa. Postupy auditů a ověřování, zdokumentované postupy, plány sledování a odběru vzorků pro zajištění důslednosti fyzických kontrol jsou v různých fázích vývoje. Systém TRACES-NT je funkční, ale v členských státech stále existují nedostatky v provádění požadavků na zásilky pro osobní potřebu a dřevěný obalový materiál.

Zapojení systému TRACES-NT lze považovat za významné zlepšení, které nařízení o úředních kontrolách přineslo. Nabízenou možnost oznamování nesouladu při dovozu označilo 80 % respondentů za účinnou. Státní organizace ochrany rostlin rovněž kladně hodnotily propojení s ostatními systémy, uživatelskou jednoduchost a dostupnost informací.

Nařízení o úředních kontrolách zavedlo nová pravidla pro kontroly na kontrolních místech a pro kontroly tranzitních komodit založené na posouzení rizik. Přestože byly tyto kontroly zavedeny před krátkou dobou, lze je považovat za účinné, jak uvedlo 47 z 52 respondentů resp. 31 z 36 respondentů.

Významným zlepšením systému úředních kontrol bylo zavedení harmonizovaných pravidel pro odběr vzorků pro fyzické kontroly prováděné vizuální inspekcí (příloha III nařízení (EU) 2019/2130[10]). V předchozích řadách auditů byly zjištěny značné rozdíly v odběru vzorků pro fyzické kontroly, což Komise a členské státy považovaly za slabinu. Podle odpovědí se nyní o velikosti vzorku rozhoduje jednotněji, a to z důvodu jasnějších požadavků. Některé zúčastněné strany však uvedly, že velikost vzorku zásilek s malými partiemi různých komodit je nepřiměřeně vysoká na to, aby bylo dosaženo minimální přijatelné míry spolehlivosti stanovené v právních předpisech, a 33 % z nich požaduje větší harmonizaci stanovení minimálních množství, která mají být z kontrol vyňata. Nařízení (EU) 2019/2130 rovněž zavedlo nová ustanovení týkající se odběru vzorků a testování na latentní infekce. Podle zpětné vazby z dotazníku tato nová ustanovení neovlivnila náklady, ale umožnila rutinní provádění těchto testů.

Většina státních organizací ochrany rostlin nenavýšila počet svých zaměstnanců ani pracovní zátěž za účelem provedení změn vyplývajících z nařízení o úředních kontrolách. Program Komise ohledně BTSF zahrnoval zvláštní oddíl věnovaný novému nařízení o úředních kontrolách pro inspektory zdraví rostlin. Kromě toho se téměř polovina respondentů zapojila do školení a osvětové činnosti ke zvyšování povědomí o nařízení o úředních kontrolách.

Změny v právních předpisech navíc ve srovnání s minulostí vedly k velmi omezeným změnám v počtu stanovišť hraniční kontroly a kontrolních míst. Čtyři státní organizace ochrany rostlin uzavřely místa vstupu a tři uzavřely schválená místa určení zejména kvůli nižším objemům dovozu, nákladové efektivnost a finanční reorganizaci.

Podle 25 % odpovědí, které poskytli provozovatelé a jejich sdružení, přinesly změny vyplývající z nařízení o úředních kontrolách určité náklady, neboť se omezila kapacita pro dovoz rostlin a rostlinných produktů. Pokles dovozní kapacity je způsoben zejména tím, že v současné době je zboží procleno na základě rostlinolékařských osvědčení, zatímco dříve bylo proclení založeno na přepravním dokladu, který zahrnoval různá rostlinolékařská osvědčení. Téměř každý třetí respondent ze soukromého sektoru navíc prohlásil, že náklady na kontroly vzrostly, i když o méně než 10 %. U podobného počtu respondentů zůstaly náklady stejné.

Více než polovina státních organizací ochrany rostlin se shodla na tom, že náklady na spotřební materiál pro provádění kontrol nebyly ovlivněny. Celkem 67 % státních organizací ochrany rostlin však uvedlo, že doba potřebná k provádění kontrol buď zůstala stejná jako dříve, nebo se prodloužila o méně než 10 %. Státní organizace ochrany rostlin nevykázaly žádné dodatečné náklady a totéž bylo vykázáno jak u nákladů na kontroly na stanovištích hraniční kontroly, tak u celkových nákladů vykázaných provozovateli a sdruženími.

Podle dvou státních organizací ochrany rostlin vzrostly náklady na zavedení plánu sledování dřevěného obalového materiálu a aktualizaci inspekčních protokolů a dodatečné náklady jsou nižší než 10 %.

Při provádění požadavků nařízení o úředních kontrolách na kontroly zavazadel cestujících používala většina státních organizací ochrany rostlin i nadále přístup založený na posouzení

[10] Úř. věst. L 321, 12.12.2019, s. 128.

rizik, který používala před zavedením nařízení o úředních kontrolách. Většina státních organizací ochrany rostlin však pověřila kontrolou rostlinolékařských osvědčení celní orgány a jen málo z nich muselo modernizovat svá zařízení pro provádění těchto kontrol.

Požadavek na kontroly po dovozu pro rostliny určené k pěstování, které vstupují do EU ve fázi vegetačního klidu, byl v době vyplňování dotazníků uplatňován jen něco málo přes půl roku. To může vysvětlovat, proč k tomu nevyjádřilo názor 61,1 % respondentů. Opatření však hodnotilo jako účinné 22,3 % respondentů. Polovina dotázaných státních organizací ochrany rostlin upozornila na složitost sledování dovozů komodit přes jiné členské státy. Pokud jde o organizaci kontrol po dovozu, většina státních organizací ochrany rostlin považovala postup za jednoduchý, ale významná část jej hodnotila jako velmi nesnadný. Na to, aby bylo možné vyvodit závěry, bylo získáno příliš málo údajů o počtu a nákladech kontrol provedených po dovozu u rostlin určených k pěstování dovezených ve fázi vegetačního klidu.

Na otázku týkající se kontrol komodit prodávaných prostřednictvím elektronického obchodu většina respondentů shodně odpověděla, že kontroly v případě prodeje na dálku by měly být prováděny stejným způsobem jako kontroly v rámci tradičního dodavatelského řetězce, aby byly zajištěny rovné podmínky pro zachování úrovně ochrany proti rizikům v oblasti zdraví rostlin.

## 6 ZÁVĚRY

Na základě hodnocených údajů lze mít za to, že nařízení a zahrnutí kontrol zdraví rostlin do oblasti působnosti nařízení o úředních kontrolách přispěla k dosažení cílů zlepšit fytosanitární ochranu EU a zvýšit proaktivní opatření proti škodlivým organismům při dodržení IPPC prostřednictvím transparentních přístupů založených na posouzení rizik. Názory státních organizací ochrany rostlin byly pozitivní ohledně ustanovení, která zajišťují jasnost v kontrolách zdraví rostlin, a ustanovení, která dále posilují ochranu EU proti škodlivým organismům. Ustanovení, jejichž zavedení bylo vnímáno jako zatěžující pro již zavedený obchod, vnímala sdružení na úrovni EU a členských států negativně.

Kromě toho analýza zpětné vazby získané od zúčastněných stran týkající se změn požadavků na rostlinolékařská osvědčení, změn v důsledku nařízení o úředních kontrolách a zavedení dočasného zákazu dovozu vysoce rizikových rostlin, rostlinných produktů a jiných předmětů spolu s analýzou dostupných obchodních údajů (Soto et al. 2021) ukazují na situaci, kdy přínosy převažují nad náklady. Důležitým aspektem, který by mohl vést k tomuto pozitivnímu hodnocení, je školení a činnosti v oblasti šíření informací. Situace není tak jednoznačná, co se týče změn postupů při dovozu, a zejména v případě RNŠO. Orgány v EU i mimo EU zdůrazňují výhody legislativních změn více než soukromí provozovatelé. Ti mají tendenci odhalovat větší počet drobných nedostatků při provádění legislativních změn a určovat oblasti, kde je třeba provést další doladění.

Pro zvýšení účinnosti a praktického provádění nařízení a pravidel nařízení o úředních kontrolách a pro dosažení větší užitečnosti by bylo možné zvážit některé oblasti pro další diskusi. To se týká 1) zlepšení soudržnosti ustanovení o RNŠO a jejich kontrolách, 2) postupů pro udělování výjimek ze zákazů dovozu podle článku 40 nařízení, 3) posílení transparentnosti postupů pro vysoce rizikové rostliny podle článku 42 a 4) cílených úředních

kontrol rostlin a rostlinných produktů dovážených prostřednictvím prodeje na dálku. Jakákoli případná změna by však měla mít omezený rozsah, neboť by se týkala především úprav již fungujícího systému.